

פרשת שקלים

בחודש אדר סדרו לנו רבותינו לקרות ארבע פרשיות - שקלים וזכור, פרה והחודש.

ונבוא להתבונן בפרשת שקלים שעומדים אנו לקרותה, וענינה נתבאר בתורה, והוא שכאשר נושאים את ראש בני ישראל, יש חשש שיהיה בהם נגף בפקוד אותם. ולמען לא יהיה בהם נגף, נצטוו לתת איש כופר נפשו לה' מחצית השקל בשקל הקודש, וכופר זה יש לתתו על עבודת אוהל מועד, לזכרון לפני ה'. בפועל נעשו ממחציות השקל האדנים למשכן, כמבואר בפרשת פקודי.

יש להבין מפני מה מנין בני ישראל הוא סיבה להיות בהם נגף, ואיך נתקן ענין זה בנתנם כופר נפשם לה', מפני מה ניתן כופר זה לעבודת אוהל מועד, ולמה עשו ממנו דווקא את האדנים.

בספר שמואל (ב כד) - נאמר "ויסף אף ה' לקרות ב'ישראל ויסת את דוד בהם לאמר לך מנה את ישראל ואת יהודה". ואכן מנה דוד את ישראל כמתואר שם באריכות, והיה נגף בעם. הנגף היה ראוי להמשך שלשה ימים, אולם הוא נפסק ביום הראשון, כשנצטוו דוד להקריב בגורן ארונה קרבן לה'. הוא קנה לשם כך את הגורם מארוונה היבואי, וחז"ל (זבחים קטז): ביארו שהוא קנה את הגורן מכספם של כל ישראל, והקריב שם קרבנות, ואז נעצרה המגפה כליל, כאמור - "ויבן שם דוד מזבח לה' ויעל עלות ושלמים ויעתר ה' לארץ ותעצר המגפה מעל ישראל". וגורן ארוונה זה - הוא נבחר להיות מקום המקדש לעולם [הרוצים להחכים בפרטי הדברים, ידרשו נא מעל ספר ה' ויקראו, בספר שמואל ובספר דברי הימים].

רואים אנו גם כאן, כי מנינם של ישראל הביא לנגף בהם, וסרה המגפה בנתנם כופר נפשם לקנות את קרקע המקדש, המקבילה לאדנים של אוהל מועד.

ונראה לבאר את הענין כך - כל מנין, ענינו כאשר ישנו כלל אחד בעל פרטים מרובים, אנו מונים את מספר הפרטים שיש באותו הכלל, לדעת כמה גדול הוא כח הכלל הזה. פרטים שאינם נכללים תחת כלל אחד - אין שייך למנותם, כי כל ענין המנין הוא רק לדעת כמה גדול הוא כח הכלל, שתחתיו נכללים הפרטים כולם. כאשר מונים את ישראל - פירוש הדבר שיש ענין אחד, והוא 'ענין עם ישראל'. וכדי לדעת כמה גדול כוחו, נמנים הפרטים שבישראל. והנה הענין הכללי - 'ענין עם ישראל' - הוא השראת השכינה בעולם, שמציאותם של ישראל הוא כלי להשראה זו, והם רעייתו ועמו של הקב"ה, ובהיות ישראל נמנים וכל הפרטים נבחנו כמוסיפים כח ועצמה באותו הכלל הנפלא. אזי נשאלת השאלה האם באמת עומדים הם הפרטים תחת הענין הכללי, והאם ברבויים של ישראל מתעצם כח הענין הכללי של ישראל ענין השראת השכינה.

ושאלה זו והיבט זה יכול לעורר קטרוג על ישראל, כי אם חלילה הם אינם עומדים באופן שהם אכן מעצימים את הענין הכללי של כנסת ישראל - אזי מה צורך יש ברבויים, ועלולים הם להתמעט חלילה, בהיות נגף בהם! והתשובה לזה היא לתת כופר נפש למקדש, ולהראות איך כל מציאותנו אכן עומדת כמסייעת לענין הכללי של השראת השכינה, והיא הבסיס עליו יש מקום לשכינה לחול, ואכן הפרטים כולם עומדים תחת הכלל הנכבד של הענין לתת מקום לשכינתו ית' לשכון. ואז המנין הוא סיבה לרבויו לברכה לישראל, בהיותם תומכי ומעמידי הענין הא-להי בעולם.

בימי דוד חרה אף ה' בישראל, ואמנם במקרא לא נתפרש על מה היה חרון אף זה, אולם חז"ל ביארו לנו ופרשו, כי חרון האף היה על שלא תבעו בנין בית המקדש, וז"ל (מדרש תהילים יז) - "ויבא גד אל דוד ביום ההוא ויאמר לו עלה הקם לה' מזבח. תני ר' שמעון בן יוחי משל לאחד שהיה מכה את בנו, ולא היה יודע הבן על מה הוא מוכה, לאחר שהכהו אמר לו לך ועשה דבר פלוני שצויתך היום כמה ימים ולא השגחת בי, כך כל אותן אלפים שנפלו במלחמה בימי דוד, לא נפלו אלא על שלא תבעו בנין בית המקדש". ורבינו הרמב"ן, שלא ראה את דברי חז"ל אלו, כיון להם מדעתו, וז"ל (רמב"ן במדבר טז) - "ואני אומר בדרך סברא, שהיה עונש על ישראל בהתאחר בנין בית הבחירה, שהיה הארון הולך מאהל

אל אהל כגר בארץ ואין השבטים מתעוררים לאמר נדרוש את ה' ונבנה הבית לשמו, כענין שנאמר (דברים יב ה) לשכנו תדרשו ובאת שמה ... ואלו היו ישראל חפצים בדבר ונתעוררו בו מתחלה היה נעשה בימי אחד מהשופטים או בימי שאול, או גם בימי דוד... ועל כן נתאחר הבנין כל ימי דוד בפשיעת ישראל, ועל כן היה הקצף עליהם. ועל כן היה המקום אשר יבחר ה' לשום שמו שם נודע בענשם ובמגפתם".

נמצאנו למדים, שישראל באותו הזמן לא העמידו את מה שענינם הוא להעמיד, לתת מקום להשראת השכינה בעולם וע"ז חרה אף ה', והדרך להעניש את ישראל היתה על ידי מנינם, שבזה מתעוררת התביעה, במה עומדים הם - ריבוי הפרטים האלו - תחת הכלל של ענינם של ישראל להשכין את השכינה בעולם. ואכן החל הנגף ונעצר בכך, שדוד מלכם של ישראל קנה בשם כל ישראל את גורן ארוונה, והתחיל את ההכנה לבנין המקדש ולהשראת השכינה בעולם. ובזה נעצרה המגפה מעל ישראל.

ובענין השקלים יש הדגשה, כי העשיר לא ירבה והדל לא ימעט, כי ענינם של השקלים הוא להראות איך כל בן ישראל מצד עצם מציאותו מעמיד את הענין הא-להי, והוא הבסיס להשראת השכינה. לא נמנו בשקלים רק הגיבורים או העשירים או החכמים שבישראל, לא נמנו רק הכהנים, הנביאים, הצדיקים או תלמידי החכמים, לא נמנו רק נדיבי הלב אשר הרימו את תרומת המשכן, ולא רק חכמי הלב אשר עשו את מלאכת המשכן, רק כל בן ישראל באשר הוא - הוא כלי להשראת השכינה בעצם מציאותו. אמנם לא די בעצם מציאותם של ישראל להשראת השכינה, אלא צריכים הם להעמיד נדיבי לב וחכמי לב, למען תשרה בהם השכינה.

עצם מציאותם של ישראל ביחס למבנה הכללי שנצרך להשראת השכינה הוא בהיותו היסוד והבסיס להשראת השכינה, ועל גבי זה יש תוספת מעלות וקדושות בישראל, שהם נבנים על גבי המציאות הבסיסית והפשוטה של ישראל, וכך שורה השכינה.

על כן בשקלים נקנו האדנים, שהם הבסיס למקדש, ועל גבי זה נבנה המשכן כולו מנדבתם של כל נדיב לב. וכן בבית עולמים נקנתה קרקע המשכן מכל ישראל, בהכרח ולא בנדבת לב, כמו שאמרו (זבחים קט"ז:): – "כתוב אחד אומר 'ויתן דוד לארנן במקום שקלי זהב משקל שש מאות וגו' 'וכתיב 'ויקן דוד את הגורן ואת הבקר בכסף שקלים חמשים'. הא כיצד? גובה מכל שבט ושבט חמשים שהן שש מאות, ואח"כ נבנה המקדש כולו מנדבתם, כמ"ש (דה"י א כט ו-ט) 'ויתנדבו שקלי האבות ושקלי שבטי ישראל ושקלי האלפים והמאות ולשקלי מלאכת המלך... וישמחו העם על התנדבם פי בלב שלם התנדבו לה' וגם דויד המלך שמח שמחה גדולה".

ואמרו חז"ל (מדרש תהילים שם) – "והלא דברים קל וחומר, ומה אם אלו שלא היה בית המקדש ביניהם, ולא נחרב בימיהם, נעשה להם כך, ונענשו על שלא תבעו אותו, אנו - שחרב בימינו, ואין אנו מתאבלים עליו, ולא נבקש עליו רחמים על אחת כמה וכמה? לפיכך התקינו חסידים הראשונים שיהיו מתפללים שלש תפלות בכל יום, והתקינו בו 'אנא רחום ברחמיך הרבים השב שכינתך לציון וסדר העבודה לירושלים', ותקנו 'בונה ירושלים' ברכה בפני עצמה בתפלה ובברכת המזון.

עלינו להעמיד את עצמנו ככלי להשראת השכינה, לתבוע את בנין בית המקדש, ולדרוש את ציון, ובזאת ישוב חרונו מעלינו, ויאיר ה' פניו אלינו.